

องค์ประกอบของจริยธรรม

นักจริยศาสตร์ได้มีการแบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๒๔) แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ความรู้เชิงจริยธรรม (ethical knowledge) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้ในสังคมของตนมีพฤติกรรมหรือการกระทำชนิดใดที่ควรปฏิบัติหรือไม่ควรปฏิบัติ พฤติกรรมใดที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ความรู้เชิงจริยธรรมนี้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ครอบครัว การศึกษา ศาสนา ประสบการณ์ที่พบได้ในสังคม ดังนั้นการที่บุคคลจะมีความรู้เชิงจริยธรรมอย่างไร จึงขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา พัฒนาการทางสติปัญญา รวมทั้งกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนา ทั้งนี้ความรู้ความเข้าใจด้านจริยธรรม มีผลต่อทัศนคติของบุคคล ในการนำจริยธรรมไปใช้ในการปฏิบัติตนของแต่ละบุคคล

๒. ทัศนคติเชิงจริยธรรม (ethical attitude) หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบ พฤติกรรมนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด เช่น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความอดุสาหะพยายาม ความมีระเบียบวินัย ความเสียสละ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การพัฒนาทัศนคติเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์

๓. เหตุผลเชิงจริยธรรม (ethical reasoning) หมายถึง เหตุจูงใจหรือเหตุผลที่ทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การแสดงพฤติกรรมอย่างนั้นเพราะต้องการแสวงหารางวัล หรือต้องการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ หรือต้องการได้รับการยอมรับจากคนที่มีความหมาย หรือจำเป็นต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเนื่องจากมีกฎเกณฑ์ของสังคมหรือกฎหมายบังคับ หรือเป็นการกระทำเพื่อรักษาสัญญา หรือการกระทำเพื่ออุดมการณ์ที่ยึดถือ ดังนั้นบุคคลที่มีพฤติกรรมหรือการกระทำเหมือนกันอาจมีเหตุผลของการกระทำที่ต่างกันได้

๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม (ethical behavior) หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม หรือการงดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมที่ดีในสังคมนั้น ๆ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเกิดจากปัจจัยร่วมกันทั้งปัจจัยภายใน เช่น ทัศนคติเชิงจริยธรรม และปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมในบ้าน ในโรงเรียน ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมหรือกฎหมาย ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ จึงต้องพัฒนาทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ การส่งเสริมทัศนคติเชิงจริยธรรมที่สังคมยอมรับ เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเห็นประโยชน์ส่วนรวม และพัฒนาปัจจัยภายนอก เช่น การให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย

สิวลี คิริไล (๒๕๕๖) แบ่งองค์ประกอบของจริยธรรมของบุคคลว่าเกิดขึ้นได้จากองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านความรู้ (moral reasoning) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ดีงาม สามารถตัดสินใจแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด

๒. ด้านอารมณ์และความรู้สึก (moral attitude and belief) คือ ความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใส เกิดความนิยมยินดีที่จะรับ นำจริยธรรมมาเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ

๓. ด้านพฤติกรรมแสดงออก (moral conduct) คือพฤติกรรมการกระทำที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ เชื่อว่าอิทธิพลส่วนหนึ่งของการกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมแบบใด จะขึ้นอยู่กับอิทธิพลของส่วนประกอบด้านความรู้ และส่วนประกอบด้านอารมณ์และความรู้สึก และบางส่วนอาจขึ้นอยู่กับส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น ลักษณะทางจิตวิทยาบางประการของบุคคลนั้น หรือความรุนแรงของการบีบคั้นของสถานการณ์ที่รุมเร้าบุคคลนั้น

องค์ประกอบของจริยธรรมที่กล่าวข้างต้น มีความเหมือนกันคือ บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดก็ตาม ขึ้นอยู่กับการรับรู้และความรู้สึกต่อพฤติกรรมนั้น ๆ ว่าถูกต้องดีงามหรือไม่ สมควรหรือไม่สมควรที่จะนำมาเป็นแบบอย่างการประพฤติปฏิบัติหรือไม่

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของจริยธรรมที่กล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าเมื่อบุคคลมีความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง ความดีงามจากสิ่งแวดล้อม ได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวและสังคม รวมทั้งการได้เห็นแบบอย่างของพฤติกรรมที่ดี มีการฝึกฝนปฏิบัติสม่ำเสมอจนเป็นความเคยชินที่ดีงาม สิ่งเหล่านี้เป็นตัวหล่อหลอมให้เกิดความรู้สึกชอบ พึงพอใจ และศรัทธาต่อพฤติกรรมที่ดีนั้น และรับมาประพฤติปฏิบัติเป็นพฤติกรรมแสดงออกของตนเอง เรียกพฤติกรรมนี้ว่า “พฤติกรรมเชิงจริยธรรม”

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามพุทธปฏิปทาของพระพุทธเจ้า ๓ แนวทาง (จำรัส ดวงธิดา อ่างในลีลา คิริโล, ๒๕๕๖) ประกอบด้วย

๑. อัตตทัตถจริยา คือ ความประพฤติส่วนตนของแต่ละคน ได้แก่ การประพฤติตนให้ดีทั้งทางการเคลื่อนไหวทางกาย ทางคำพูด ทางความคิดที่ไม่

เป็นพิษเป็นภัยทั้งแก่ตนและสังคมส่วนรวม เช่นการประพฤติตนเป็นลูกที่ดี เป็นนักเรียนที่ดี เป็นพยาบาลที่ดี เป็นพ่อแม่ที่ดี เป็นครูที่ดี

๒. ญาติถจริยา คือ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทางสายเลือด หมายถึง การสงเคราะห์ญาติพี่น้อง การเลี้ยงดูบิดามารดา บุตร ภรรยา ตามหน้าที่ของบุคคล

๓. โลกัตถจริยา คือ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลส่วนรวมหรือการช่วยสังคม หมายถึง เมื่อตนเองเป็นที่พึ่งของตนเองได้ ก็หาทางช่วยเหลือคนอื่นที่ยังช่วยตนเองไม่ได้ คนที่ยังทุกข์เดือดร้อนให้ช่วยตัวเองได้ และให้ได้กินพอบรรเทาทุกข์ได้

สาเหตุของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เกิดขึ้นได้จากสาเหตุ ๒ ประการ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๕๐) คือ

๑. สาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล เป็นอิทธิพลจากภายนอกร่างกาย เช่น กฎระเบียบของกลุ่มคน สังคม วัฒนธรรมประเพณี กลุ่มวิชาชีพสาขาต่าง ๆ หรือกฎหมายที่ใช้บังคับ ทำให้บุคคลจำเป็นต้องมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามที่สังคมกำหนด

๒. สาเหตุจากภายในตัวบุคคล เป็นสาเหตุทางด้านจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้น เช่น ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ ความเอื้ออาทร ความมีเมตตา ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นที่ชื่นชอบของสังคม ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลนั้นอยู่ในภาวะเครียด หงุดหงิด ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกในทางลบเช่นกัน

สาเหตุของพฤติกรรมทั้ง ๒ ประการดังกล่าว พบว่าในเด็กและวัยรุ่นที่จิตใจยังพัฒนาไม่มั่นคง สาเหตุจากภายนอกตัวบุคคลมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มากกว่าสาเหตุจากภายในตัวบุคคล ดังนั้นเด็กและวัยรุ่นจึงเกิดพฤติกรรมตามสถานการณ์ได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ สำหรับผู้ใหญ่สาเหตุทางจิตใจหรือลักษณะของสถานการณ์ที่บุคคลกำลังประสบอยู่ มักมีอิทธิพลต่อการแสดง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากกว่าสาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและวัยของบุคคลนั้น

จากเหตุผลข้างต้นอาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดี การกระทำที่มีคุณค่า มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สังคมโดยรวม และเป็นพฤติกรรมที่สังคมชื่นชอบให้การยอมรับ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความยุติธรรม ความสามัคคี ความเอื้ออาทร ความมีเมตตา

ประเภทของจริยธรรม

จริยธรรมมี ๒ ประเภท (พิภพ วังเงิน, ๒๕๕๖) คือ

๑. จริยธรรมภายนอก เป็นจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรม ภายนอกที่ปรากฏให้เห็นที่สังเกตได้ชัดเจน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความมีวินัย การตรงต่อเวลา การเอาใจใส่กับการงาน

๒. จริยธรรมภายใน เป็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด หรือทัศนคติของบุคคล ตามสภาพจิตใจและสภาวะแวดล้อม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที ฯลฯ จริยธรรมภายใน เป็นพื้นฐานทำให้เกิดจริยธรรมภายนอก

ระดับของจริยธรรม

เป้าหมายของคุณงามความดีที่บุคคลได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วนั้น จะได้รับผลมากน้อยขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของบุคคลนั้น ๆ ในทางพระพุทธศาสนา แบ่งระดับของจริยธรรมเป็น ๒ ระดับ (สำราญ ศรีคำมูล, ม.ป.ป.) คือ

๑. ระดับโลกียธรรม ได้แก่ ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก สภาวะเนื่องในโลก เช่น ศีล ๕ โลกียธรรมเป็นธรรมขั้นต้นสำหรับผู้มีสติปัญญาไม่แก่กล้า การปฏิบัติตามโลกียธรรม มุ่งให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสันติสุขไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ทำชั่ว สร้างแต่คุณงามความดีและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส

เป็นการน้อมนำเอาพุทธโอวาทมาปฏิบัติในฐานะที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ จริยธรรมในระดับโลกียธรรม จะถูกกำหนดออกมาในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากคำสอนของศาสนาแล้ว ก็ยังมีองค์กรทางสังคม เช่น ระเบียบ กติกา จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ องค์กรทางการเมือง ได้แก่ กฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด

๒. ระดับโลกุตตรธรรม ได้แก่ ธรรมอันมิใช่โลก สภาวะพ้นโลก ได้แก่ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ผู้บรรลุจริยธรรมระดับนี้จัดเป็นอริยบุคคล คือผู้พ้นจากกิเลส ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ จากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง ดังนี้ โสดาบัน อริยบุคคล สกทาคามีอริยบุคคล อนาคามีอริยบุคคล และอรหันตอริยบุคคล

จริยธรรมทั้งสองระดับนี้ ความสำคัญอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ การปฏิบัติตามหลักโลกียธรรมโดยเฉพาะส่วนที่เป็นพุทธโอวาทอย่างสมบูรณ์โดยชอบก็สามารถยกขึ้นสู่โลกุตตรธรรมได้ อาจถือได้ว่าโลกียธรรมนั้นเป็นธรรมขั้นต้น หากค่อยปฏิบัติฝึกฝนไปตามลำดับก็จะบรรลุถึงโลกุตตรธรรม ดังที่พระพุทธทาสภิกขุได้อธิบายว่า “คำว่า โลกียธรรมกับโลกุตตรธรรม มักจะยึดถือกันเป็นหลักตายตัวว่า โลกียะอยู่ในโลกอีกระบบหนึ่งต่างจากโลกุตตระอยู่นอกโลกอีกระบบหนึ่งต่างหากอย่างนี้ไม่ถูก โลกียะมันเป็นขั้นต้น เป็นของมีอยู่แล้วของบุคคลที่ยังไม่รู้อะไร อยู่ในวิสัยของโลกอยู่แล้ว มีแต่จะเลื่อนไปหาโลกุตตระ ไม่ใช่หันหลังให้กันแล้วเดินกันไปคนละทิศละทาง โลกียะก็แปลว่า มันยังทำอะไรมากไม่ได้ มันยังอยู่บ้านมันยังมีความรู้ต่ำ ยังมีตัวตน ยังมีของตน แต่แล้วมันค่อย ๆ ไปทางของโลกุตตระเพื่อจะไม่มีตัวตน เพื่อจะอยู่เหนือปัญหาทั้งปวงคือเหนือโลก”

แหล่งที่มาของจริยธรรม

แหล่งที่มาของจริยธรรม (อมรา เล็กเริงพันธ์, ๒๕๔๒) ได้แก่

๑. ปรัชญา วิชาปรัชญาเป็นผลที่เกิดจากการใช้สติปัญญาของผู้ที่เป็นนักปราชญ์หรือนักคิดจนเกิดเป็นหลักแห่งความรู้และความจริงที่พิสูจน์ได้ สารของปรัชญาจะกล่าวถึงลักษณะของชีวิต และธรรมชาติของมนุษย์ หลักการและ

เหตุผลของปรัชญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม ซึ่งสามารถยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้

๒. ศาสนา เป็นคำสอนที่ใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลตามที่ผู้นำทางศาสนากำหนดหรือวางคำสอนไว้ ศาสนาแต่ละศาสนาอาจมีความแตกต่างกัน แต่ทุกศาสนามีหลักคำสอนที่คล้ายคลึงกัน ศาสนาเป็นสิ่งที่กำหนดศีลธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนในสังคมได้นำไปประพฤติปฏิบัติ ให้บังเกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

๓. วรรณคดี วรรณคดีของทุกชาติทุกภาษา มีแนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ประเทศที่มีความเจริญทางวัฒนธรรม ย่อมมีแนวคิดที่เป็นแนวทางสำหรับประพฤติปฏิบัติ โดยการเผยแพร่ในรูปของวรรณคดี ดังนั้น วรรณคดีจึงเป็นแหล่งที่มาของแนวคิดทางจริยธรรมได้อย่างหนึ่ง แนวคิดในวรรณคดีไทยที่นำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เช่น สุภาสิตพระร่วง โคลงโลกนิติ สุภาสิตสอนหญิง

๔. สังคม การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ เนื่องจากมีข้อกำหนดซึ่งเป็นที่ยอมรับและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน เพื่อให้คนหลายคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้ ได้แก่ จารีต ประเพณี ขนบธรรมเนียม ข้อกำหนดทางสังคม เหล่านี้จึงเป็นที่มาและเป็นสิ่งที่กำหนดมาตรฐานและคุณค่าทางจริยธรรมของแต่ละสังคม

๕. การเมืองการปกครอง หลักในการปกครองของแต่ละสังคมเกิดจากการผสมผสานกันของหลักการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหลักศาสนา หลักปรัชญา จารีต ประเพณี แล้วพัฒนาขึ้นเป็นข้อบังคับของสังคม เป็นกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม

ใบงาน

1.องค์ประกอบของจริยธรรม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

ตอบ.....

2.จริยธรรม มีกี่ประเภท อะไรบ้าง

ตอบ.....

3.แหล่งที่มาของจริยธรรม ได้แก่

ตอบ.....